

UNITÁRIUS ÉLET

XVIII. ÉVFOLYAM, 1. SZÁM

1964. JAN.—MÁRCIUS HÓ

Az életnek világossága

A János evangélium VIII. részének 12. verse szerint Jézus egy alkalommal azt mondta: Én vagyok a világ világossága; aki engem követ, nem járhat a sötétségben, hanem övé lesz az életnek világossága. Mi keresztény emberek is — mert rendkívül felgyorsult az élet ritmusa — sokszor elsiklunk, elsietünk a régi kifejezések mellett, s nem tudjuk, mert egyszerűen nincs időnk rá, hogy felmérjük a tartalom mérhetetlen gazdagságát, mely valósággal felkínálkozik a mögöttünk maradó s így lassan feledésbe menő igazságok idővel és nemzedékekkel dacoló tárházában. Egy ilyen időtálló csodálatos igazság döbbenetesen szép értelme sugárzik ki ebből a meghatározásból is, melyet Jézus így fejez ki: „Az életnek világossága”. Mindenki tudja, hogy az élet a világosságon tenyészik, s a sötétség a halál birodalma, az emberiség legjobbjai, akik a lélek ugarán az értelem ekéjével a gondolat barázdáit szántogatták, káprázatos színekkel ábrázolják a világosságot, amely az élet bűvös légköre s hasonló módon a sötétség zord és megkövült vonásaival írják le a halál szomorú, néma világát.

Pedig nem minden világosságról mondhatjuk el, hogy az életnek világossága, azonban az a legszörnyűbb, amikor a világosság, a fény gyilkol s kioltja az életet. A sötétben tenyésző életnek pedig igen sokszor hasznát veszi az ember. Gondoljuk csak el, mi csoda vakító, gyilkos világosság, halálos fény volt az, amely annak idején szempillantás alatt megsemmisítette a hirosimai életet? S ezzel szemben áldásos az az élet, mely a gombapincék vak homályában hófehéren tenyészik!

Van tehát a világosságnak egy fajtája, a fénynek egy bizonyos skálája, amelyet Jézus, a világosság legnagyobb ismerője, így fogalmazott meg: „Az életnek világossága”. Emlékezzünk csak! A múlt év decemberében hideg, fagyos ködréteg feküdt rá a fővárosra. Derengő félhomály kóválygott az égből, s ha az órák elfelejtették volna jelezni az időt, bizony nap közben sokszor kétely merült volna fel bennünk, vajon a reggel, vagy az este akart-e megszületni? Ez is egy fajtája a világosságnak, s mennyit szenvedett benne az élet? — Heteken, hónapokon át mozdulatlanul dermedt itt rajtunk a sűrű, szennyes, homályos köd. Mi pedig, mint a vakációt váró diákok, forgattuk a naptár lapjait és számolgattuk a hónapok napjait. Vártuk az életnek világosságát, mely csodálatos erejével megmozgatja a rögöket, s hozza a tavaszt és megújít mindent. Mert ma már minden gondolkodó ember tudja, hogy az életnek a világosság, a fény szempontjából is vannak bizonyos feltételei, amelyek nélkül megszűnik a tenyészet, kihal, elpusztul az élet. A tavasz világosságában sariadni kezd az élet, a nyárában növekszik és ősze beéri minden. Mondhatjuk tehát, hogy a fény tavasztól őszig való kiterjedésében a szó legnagyobb értelmében: „Az életnek világossága” a természet világában.

Igy van ez az egész glóbuszon mindenütt, ahol az égtáji viszonyok azonosak a mienkével.

De nemcsak a körülöttünk lévő életnek és tenyészetnek, hanem nekünk, az embernek is szüksége van az „életnek világossága”-ra, hogy élhessünk. A mi életünknek is éppen úgy megvannak a feltételei, amelyek nélkül egyszerűen nem tudunk létezni, mint ahogy a természet világában tapasztaljuk azt.

Az életnek világossága, amelyben dúsan tenyészik az élet, az az ember szempontjából tulajdonképpen egy állapot, melyben minden feltételét megtalálhatjuk a békés, nyugodt, megelégedett, alkotó, boldog életnek. Ebben az állapotban ilyen és hasonló iratlan törvények szabják meg a rendet s biztosítják a fokozatos fejlődés, a szüntelen való előre haladás lehetőségeit: Szeresd és becsüld meg elsősorban önmagadban, de ugyanakkor embertársaidban is az embert. Tartsd tiszteletben mindenféle vonatkozásban az életet. Tudnod kell, hogy az élet egyik legfőbb feltétele a munka, mert a tétlen, tunya dologkerülő élet fokozatosan elsatnyul. Az izmok azért termelik az erőt, energiát, hogy azokat állandóan és céltudatosan foglalkoztassuk. Az agynak gondolatokra van szüksége, mert a gondolat a mindennapi kenyeré. A szív érzések nélkül befagyott tenger, melyben rendre kihal az élet. De az agynak nem mindegy, hogy milyen gondolatokkal, a szívnek sem mindegy, hogy milyen érzelmekkel tápláljuk. Jézus azért lett az „életnek világossága”, mert életével példát adott a szó legemberibb értelmében vett, tiszta, igaz, önzetlen, sőt önfeláldozó, megelégedett, boldog emberi életre. Az ő életében nincsenek megtorpanások Istennel szemben való alázatos és engedelmes következetességgel tette meg minden lépését a Jordán keresztségtől a golgothai véres áldozatig, s mennyi szépség, mennyi boldog felismerés, mennyi örömteljes hazaérkezés, mennyi békés megelégedés fakadt léptei nyomán?! Ennek az életnek diadalmas kibontakozása az elvesztettnek gondolt harc győzelmére fordulása újul meg hitünk erejében húsvét ünnepén minden esztendőben. Tanulságos lecke ez a mi számunkra. Beszél és oktat bennünket arról, hogy: Az élethez minden embernek joga van, akármilyen is a bőrének a színe. A szellemi és anyagi javak megosztásában nincs helye az önzésnek, az igazság gyökereit a föld egyetlen rögéből, a lélek és a szellem egyetlen rezdüléséből sem szabad kitépni, kirekeszteni, mert csak így lehet teljes az igazság. A mindennapi kenyérhez, akár a föld, akár a lélek mezein termett is az, munkája és embersége arányában egyformán joga van mindenkinek, aki arra rászolgált, mert: „Mértó a munkás az ő bérére”. „Aki engem követ, nem járhat sötétségben” — mondja Jézus, hanem övé lesz az életnek világossága. Segítsük a világot, hogy a terméketlen sötétségből az életvilágossá felé fordítsa kiutat kereső életét.

És hogy a várva várt eseményeket ezen a téren is elérhessük, önmagán kezdje ki-közülünk.

Pethő István
püspöki helynök

„Hogy mindnyájan egyek legyetek”

— Az I. A. R. F. elnökének üzenete a taggyűlésekhez az 1964. évi „Nemzetközi Vasárnap” alkalmából —

A kereszténység kebelén belül széleskörű mozgalom indult meg a különböző felekezetek között szerte a világban az egységre való törekvést illetően, mely néha úgy tűnik fel, mint valami romantikus illúziója egy olyan kísérletnek, mely szösz szerint akarja megvalósítani Jézusnak ezeket a szavait: „Hogy mindnyájan egyek legyetek”.

Még — mondjuk — 30 évvel ezelőtt igen sok körben azt tartották, hogy a keresztények vallásos türelmetlensége a nem-keresztényekkel szemben egyenesen a szent-írák indításából származik. Úgy látszik ma már a világ egy kissé megtanulta, hogy sem a vallás, sem a faj magában még nem jelent semmiféle felsőbbiséget és a modern társadalom megértést, sőt éppen türelmességét követel az emberi érintkezések viszonyában.

Feltehetjük tehát a kérdést: valóban előrehaladást jelent ez? Azt jelenti ez, hogy az I. A. R. F. munkája véget ért és a céljai mind megvalósultak? Mi szabadon gondolkodó vallásos emberek hálával ismerjük el a mérhetetlen változásokat a spirituális világban, megköszönjük Istennek, hogy inspirálta a római katolikusokat és a protestánsokat, a liberálisokat és az ortodoxokat egyaránt, hogy keressék az egymáshoz való közeledés útját, miközben kölcsönösen felismerik, hogy mindenikük ugyanazt az egy Istent imádja, mindnyájuk közös mennyei Atyját. De számomra ez nem jelenti azt, hogy most már nincs semmi szükség, sem értelme annak, hogy a teológusaink újra

meg újra feltegyék a kérdést: Vajon ez vagy a hitnek ez a meghatározása tartalmaz valami olyan igazságot, amellyel megélhet a modern ember? Készülődünk az 1964. évi kongresszusunkra ezzel a figyelemre méltó problémával: „A holnap világának a vallása”. Tudjuk, hogy a mostani nemzedék ma alakítja, készíti a holnap világát. Kiváló előadók a különböző országokból meg fogják világítani minden oldalról ezt a mindnyájunk számára fontos problémát. Nem kétséges, hogy segíteni fognak nekünk abban, hogy az emberiség jelenlegi helyzetének elemzésében, a veszedelmek felismerésében és a lehetőségek felmérésében tisztuljon a látásunk. De elsősorban rajtunk áll, hogy megtartsuk, ha ugyan nem kell visszaszerezniünk Istenhez szóló imádságainkban való lelki tisztaságunkat és ama vágyódásainkban, hogy teljesek legyünk Krisztusban és az egész emberiség ügyének megítélésében. Messzeemenően függ a jelenlévő és teljes szívvel együttműködő tagoktól, hogy a kongresszusnak sikerül-e eredményre jutni azáltal, hogy megtaláljuk a biztos jövő útját a közösség és az egyén számára abban a vonatkozásban, ahogy Pál apostol megparancsolta egykor:

„Alljatok erősen a szabadságban, mivel, hogy Krisztus szabadokká tett bennünket”.

H. J. Wytema,

a Szabadelvű Keresztények és a Vallásos Szabadság Szövetségének elnöke

Angol könyv az unitárizmusról

„Az unitárizmus a jövő vallása” címen figyelemre méltó könyv látott napvilágot a közelmúltban Bruce Findlow angol unitárius lelkész tollából. E könyvből közöljük az alábbi szemelvényt:

Az unitárius vallás kezdete különböző helyen élő, különböző nemzedékekből származó emberek életében bontakozott ki, nem pedig egyetlen isteni megnyilatkozás formájában egy ember, vagy egy csoport ember előtt. Servet, Socinus, Bidle, Firmin, Lindsey, Priestly egyaránt jobban bíztak saját tudásában és meggyőződésében, mint koruk hivatalos tanításában. Idővel az egyéni kezdeményezést szerződés követte, amely sohasem volt korlátozott, és az unitárius hit változott, fejlődött az emberi tudás növekedésével együtt, folytatódott és erősödött az évek folyamán. Az unitárius hitnek jövője van, mert — ahogy a múlt is mutatja — sohasem láncolódtak elmúlt tanításhoz, vagy szokásokhoz, hanem buzdít a bölcsességben való növekedésre. Jövője van azért is, mert a megértés alapjának inkább az emberi tapasztalatot tartja, mint az isteni kinyilatkoztatást. Az ember körülményekben keresi az isteni szellemet; Jézus és mások életében — a Bibliában és más írásokban, melyeket egyaránt illetett emberek munkájának tart, és nem utolsósorban vizsgálja az emberi cselekedeteket az új és megújult isteni tudatosság szempontjából. Nem kell védenie néhány végleges tanítást, mely régi kinyilatkoztatásokon alapul; egyetemes sugalmazásban, inspirációban bízik — hogy minden korban azok az emberek, akik igazak, keresik a Világosságot, s megtalálják azt. Az unitárius hitnek jövője van, mert hagyományának középpontjában az egyszerűség áll; egyszerű hit, melyet őszintén megtartanak. Nem állítja, nem reméli, hogy mindenre választ talál; az élethez elegendő az az egyszerű hit, amelyet Jézus két nagy parancsolata foglal magában. Az unitárizmus tehát megengedi a kételkedést, a kétséget és az agnoszticizmust, és

valójában felismeri, hogy annak, aki mélyen elmerül a hit kutatásában, ezek vallásos tapasztalatának éppúgy részei, mint a hit, tudás és a hiedelem. Az unitárius hitnek jövője van, mert igenli az életet, a jelenlegi élet tapasztalatát úgy üdvözi, mint a tudás, a szolgálat és az öröm alkalmát, üdvözlől mindenféle új tudást, harcol a babona és a tudatlanság ellen, elősegíti a bölcsesség és megértés terjedését, keresi az alkalmat, hogy szője az embertestvériség hálójának minden ellentétet elfedező szent palástját: a szeretetet, igazságot, őszinteséget érzésének fonalával az emberek szívében. Az unitárius vallás az élet vallása a mostani és itteni élet isteni lehetőségeinek kifejezése. Folyamatosan foglalkoztatják az emberi tapasztalat magasságai és mélységei, hogy lássa a határokat és lehetőségeket, de az emberi értelem iránti tisztelet nem engedi, hogy dogmatikusan beszéljen arról, ami bizonytalan vagy rejtve van.

Az unitárius hitnek jövője van, mert nem egy könyvön, vagy egy tanításon, egy ihletett alapon vagy szervezeten, különleges formákon, vagy szertartásokon és szimbólumokon nyugszik, hanem az ember és az isteni szellem találkozásán. Az emberben jobban bízik, mint az emberi találmányokban, az emberen keresztül Istent pillantja meg, azonban mindig tudatában van, hogy Istenről alkotott képe és leírása tökéletlen és nem kielégítő.

Sz. Szabó Katalin

Kedves Olvasóinknak

Istentől áldott húsvéti ünnepeket kívánunk

Húsvét hajnalán

Virágvasárnap illatozó, tavaszi virágai széttaposva, meggyalázva hevernek a jeruzsálemi országút porában. A halleluja elszállt. A nép, amely a fővárosba érkező prófétát üdvívalgással köszöntötte, öt nap múlva halált kiált fejére. Ott áll bírái előtt, töviskoronával a fején az élet fejedelme, Jézus. Keserű megadással, de mély istenhittel sóhajtja el a golgotai keresztfán az utolsót — egyedül. A megriadt tanítványok a halál pillanatában csak egyet látnak: Jézus ügyének teljes bukását. A tragédiából az első órákban csak egyet értenek meg: Mesterüket elvetette Isten; az ígéretekéből semmi sem ment teljesedésbe; mindennek vége. Aztán valami csodálatos, nagyszerű dolog történik. Nem sokkal a keresztfeszítés után titokzatos, mámoros hír száguld végig a fővároson és környékén. Fülekre süttögják; házról házra terjed az újság: Palesztina városaiban és falvaiban boldogságtól megszállott, lelkesültségükben elragadtatott hírnökök járnak körül; mindenüvé betérnek, ahol Jézus hívei és barátai laknak és ragyogó tekintettel, ujjongó lélekkel mesélik az új, nagyszerű örömmüzenetet, amely először kétséget, majd félelmet, végül bámulatot vált ki az emberekből. Itt-ott ajtót mutatnak a hírnököknek; kiűzik a helységekből; ők azonban lerázzák a port lábaikról és viszik tovább az evangéliumot; ítélszékek elé állítják, a zsinagógákban megostorozzák őket, de mindennek ellenére tántoríthatatlanul kitartanak tanúbizonyságuk mellett: Jézus, akit megfeszítettek és eltemettek, harmadnap hajnalán feltámadott és tanítványai előtt megjelent. Ellenállhatatlan erővel tör fel bennük egy áldott bizonyosság; az elragadtatottság szent áhítatában, az imádkozás magasztos gondolatokat fakasztó hangulatában megszületik lelkükben egy diadalmas élmény, egy lángoló hit, egy boldogító, áldott felismerés: szelíd arcú, jóságos tanítómesterük nem halt meg, hiszen lényének rendkívüli varázssával, szívének meleg szeretetével, életének minden gazdagságával örökre, elszakíthatatlanul velük van. Az igazság kikelt sírjából, a szeretet megdicsőült: él Jézus, a Mester. A mozgalom az egész ország területére kiterjed és a kereszténység elindul a maga diadalmas útján.

Azóta is ebből a nagyszerű élményből táplálkozik a keresztény világ. A vallásos életet élő, de az állandóan

fejlődő ismeret világánál ésszerű hit és bizonyosság után vágyódó hívő unitárius ember számára az első húsvét történetében nem az üres sír legendája az igazi, mély, öntudatos, életet alakító és megszentelő hit alapja, hanem a tanítványok lelkében diadalmaszkodott vallásos élmény, amely húsvétot teremtett, és amelynek hátterében a történeti Jézus személyisége, élete, szeretete, lángoló hite és a tanítványok életére gyakorolt lenyűgöző, varázslatos hatása áll.

Azóta minden húsvét alkalmával felcsendül az örök biztatás „En vagyok a feltámadás és az élet; aki hiszben énbenem, ha meghal is él”. A húsvéti harangok ma újból hívnak minden hívő, imádkozó, buzgó keresztényt annak megünneplésére, hogy Jézus, aki meghalt, él és uralkodik a lelkek felett mindörökké. De a harangok húsvéti zengéséből az áhítatosan figyelő hívő ember kihallja azt a megnyugtató bizonyosságot is, hogy mi is, halálunk után, földi életünk megszűnése után is élni fogunk, amennyiben életünkben meg tudjuk közelíteni a jézusi életeszmenyt. A Jézus személyisége és örömmüzenete tehát elszakíthatatlanul, örökre egybekapcsolódik a húsvéti gondolattal, húsvét örök biztatásával és mindig időszerű értelmével. Hisszük és hirdetjük húsvét ünnepén, hogy ami bennünk magasrendű, ami bennünk igazi érték, ami bennünk igazán jézusi, nem múlik el a múlt dolgokkal és nem száll el nyom nélkül a tovatűnő élettel, hanem diadalmasan tovább él, amiképpen Jézus is él és élni fog örökké azokban a lelki értékekben, amelyeket gazdag életében hordozott. Húsvét örök biztatása szerint a hitből élő, hitében végképpen soha össze nem omló, a keresztfá megaláztatásában is Isten felé emelkedni tudó, lényéből szeretetet sugárzó, Jézus szellemét magában hordozó ember, ha meghal is él. Ez a magasztos, simogató meleg, megnyugtató és megszentelő biztatás húsvét ünnepén szól minden kétségeiben vergődő, keresztek alatt roskadozó, eltávozt, kedveseit sirató, a halál árnyékában járó embernek. Megingathatatlan bizonyossággal hirdeti, Jézus példája alapján, hogy a hitben élő és szeretetet gyakorló embert kálváriás útjának végén a húsvéti megdicsőülés várja.

Dr. Kovács Lajos
egyházi főjegyző

Nemzeti talpraállásunk ünnepe

19 esztendő pergett le azóta egyre fakuló naptárak lapjain. — Korom, füst és a bűnösen kiontott vér piros párája vont sűrű függönyt akkoron a látóhatár borús peremére. Az esztelen háború szenvedéseitől meggyötört emberek fáradtan vánszorogtak elő búvóhelyeikről. Ólomszürkére vált arcukon az újra jogaihoz jutott élet gyöngén föl villanó fénye kezdett ébredezni. Körös-körül mindenütt rom és pusztulás, az újra éledés reménye csak távoli mécses halvány lángjaként pislákol a dermedt szívekben. — De a halál fölött végül is diadalmas győzelmet aratott az élet. — Romok fölött új hazát épített magának egy sokat szenvedett nemzet elpusztíthatatlan életakarata. — 1945. április 4-e azt a nagyszerű történelmi tény jelképezi, hogy a teljes háborúvesztésbe nem pusztult bele a magyar nép, hanem új életlehetőséget nyert a szabadságra, függetlenségre, egy egészségesebb társadalmi alapot teremtő gazdasági és politikai rendszer kiépítésére. — Népünk kezébe vehette sorsának szabad és független irányítását. A munkásosztály céltudatos vezetésével, a magyar nép kemény, szívós küzdelmek árán megteremtette a szocializmust építő Ma-

gyar Népköztársaságot. Nem tagadhatjuk, voltak, akik félték az új világ új szellemétől. Az eredmények, amiket népünk közel két évtized alatt szívós helytállással és kemény munkával elért és kivívott, mindenki előtt nyilvánvalóvá tette azonban, hogy régi társadalmi és gazdasági igazságtalanságok jóvátételére került sor. Népünk kezébe került minden hatalom, egymásra talált a munkásság, a dolgozó parasztság és a hivatásának mind szélesebb távlatait felismerő haladó szellemű értelmiség, s mind jobban és jobban meggyőződhetünk mindannyian arról, hogy tőlünk és a mi munkánktól, lankadhatatlan erőfeszítésünktől is függ, hogy lesz-e mindenkinek jó lakása, terített asztala, kulturált élete, boldog s mind kevesebb gondtól árnyékolat jelene és jövője.

A 19 esztendő gazdag eredményei újult erővel és felfrissült hittel töltik el lelkünket: érdemes és szükséges további áldozatokat is hozni a folyton szépülő magyar jövőért, amelynek gyümölcsökben bő terméséért „buzgó imádság epedez százezrek ajakán”.

Emlékezés Pálfi Mártonra*

Az 1961. év késő őszen egy délután azzal hívott ki György fiam az udvari szobánkból, hogy romániai vendégeink jöttek. Belépve a hallba két idősebb férfivel és egy nővel találtam magam szemben.

Az idősebb férfi „Szervusz Gyula” kiáltással a nyakamba borult, megölelt, megcsókolt, s mindjárt megállapította, hogy mióta nem látott (több mint 54 éve) igazán keveset változtam. Ezt a kijelentést én is hasonlóval viszonyoztam, s közben törtem a fejem, ki is lehet ez a barátságos öreg úr? Óvatos kérdések és feleletek során végre rájöttem, hogy a gimnáziumban előttem két évvel járt Szász Dénessel állok szemben, aki a papi pályára lépett, s most nyugalomban él Bözödön.

Mint öreg embereknel különösen szokásos, mi is részletesen kikérdeztük egymást az egészségi állapotunk felől, s ki-ki mondott kipróbált orvosságot a másik bajára.

Mikor kedves látogatóim eltávoztak, elővettem azt a csoportképet, amelyet 1906-ban készítettek a kollégium ifjúságáról, s megmutattam a családomnak, milyen deli legény volt is az én Dénes barátom.

Amint a csoportképet néztem, végigfutott tekintetem az ott ülő tanári karon, s a szemem megakadt egyik kedves tanáromon, Pálfi Mártonon, akiről régóta terveztem, hogy egyszer leírom vele kapcsolatos diákemlékeimet. Közvetve tehát Szász Dénesnek köszönhetem, hogy szándékomat keresztülvittem, mert az ő megjelenése váltotta ki belőlem, hogy le is íram, amit már régen tervezgettem magamban.

Amikor a kolozsvári unitárius kollégiumba kerültem az I. osztályba 1900-ban, Pálfi Márton akkor 27–28 éves, testi és lelki erőteljű duzzadó fiatal ember volt, alig pár éve tanára az iskolának.

Testi erejét is diákkorától kezdve mindig kimutatta. Az iskola első tornásza volt. A különféle tornaszereken bemutatott — néhol hajmeresztő — gyakorlatai csodálatra bírták nemcsak tanulóitársait, de a tanári kart, s a tornaversenyekre odasereglett közönséget is.

Diákkorában, de a gimnázium végeztével is nagy gyalogtúrákat tett. Törekedett arra, hogy rekordot állítson fel. Ő beszélt el nekünk, hogy sikerült egyszer egy nap 100 km-nyi utat is tennie. Mint önkéntes a híres bécsi háziezredben, a Deutschmeistereknél szolgált. Ott fogadásból a nyári nagygyakorlaton téglával terhelte az amúgy is nehéz felszerelését, s így tette meg a hetekig tartó menetgyakorlatot.

A testi erőteljű duzzadó Pálfi Mártonban igen nagy lelki erő is lakozott. Kitűnő diák, s minden iránt érdeklődő egyetemi hallgató volt. Különösen a nyelvészeti előadásokat hallgatta nagy kedvvel. Az akkor egzotikusnak tartott nyelvekkel foglalkozott az unitárius Bálint Gábor egyetemi tanár irányítása mellett. Ha valamelyik diákjában azt látta, hogy nehezebben fog fel valamit, többet foglalkozott vele s igaz örömet talált abban, ha diákja szépen haladt. Nekünk hosszú éveken át a latint tanította.

Volt egy osztálytársunk, akinek nem volt jó taktus-érzéke, nem tudott jól „skandálni”.

Pálfi karonfogta és a skandalásnak megfelelő ütemben végig lépett vele a tanteremben, s hangosan mondta, hogy „tam tara, tam, tam, tara, tam, tam”.

Nagy elfoglaltsága mellett (tanár és a nagy könyvtár kezelője is volt) tudott magának időt szakítani, hogy tudományos problémákkal is foglalkozzék.

Irodalomtörténeti és pedagógiai dolgozatokat, nyelvészeti cikkeket, ismertetéseket, verses fordításokat (latin, angol, finn, svéd, francia, román stb. nyelvből) napilapok, szépirodalmi — és szakfolyóiratok sokszor közöltek tollából.

Igen nagy szeretettel foglalkozott a latin nyelvvel. Bizonyára van még köztünk, aki emlékszik pl. az Erdélyi Irodalmi Társaság ülésein felolvasott finnből pompásan gördülő sorokban fordított Runeberg-ver-

sekre, a Sven Dufvára, meg a többiekre, amelyeket ő lelkesen, tökéletes átéléssel adott elő.

Sok mindenre kiterjedő munkássága voltaképpen azt követelte volna, hogy egyetemi tanszéket nyerjen, de neki nem volt elég türelme ahhoz, hogy bevárja, amíg az egyik szakon elért szép eredményeit kiértékelik. Ő már a tudomány és irodalom más terein kalandozott, mire régi dolgozatainak egy-egy elismerése megérkezett.

Nem szerette, ha valaki kérkedett. Negyedik osztályban volt egy társunk az angol eredetű Paget János. Büszke volt arra, hogy előkelő családból származott, s több keresztnéve volt mint társainak.

A latin írásbeli füzetek címkéjére nevét úgy írta: Paget János A. B., vagyis Artur, Balázs.

Pálfi szó nélkül kiegészítette ekként a címkén levő nevet: Paget János A. B. C. D. Paget János, Artur, Balázs, Caesar, Dávid. A diákok nagy tetszéssel fogadták, hogy Pálfi a több keresztnévvel kérkedő diákokat így kioktatta.

Lelkes magyar ember volt Pálfi Márton. Felolvasásaival valósággal magával ragadta hallgatóságát. Emlékszem, hogy Rákóczi Ferenc és bujdosó társai hamvai hazahozatalakor tartott iskolai ünnepségen elhangzott beszéde micsoda viharos lelkesedést váltott ki hallgatóiból.

Hetedik és nyolcadik osztályos koromban egy padban ültem az Aradról Kolozsvárra került kedves osztálytársammal, az azóta sajnos elhalt jó barátommal Rákóczi Bélával. A barátság diákszokás szerint természetesen arra is kiterjedt, hogy a latin írásbeli dolgozatokat is együtt írtuk meg, így azok mindig egyformák, mondhatni azonosak voltak. S mégis a Béla dolgozatai állandóan egy fél jeggyel jobb érdemjegyet kaptak. Hamar rájöttünk, hogy ez azért történt, mert Bélának a szép nagy betűi, a dolgozat külső formája sokkal tetszetősebb képet adtak, mint az én apróbetűs soraim.

Pálfi a Kriza önképzőkörnek is tanárelnöke volt. Ezt a feladatát is nagy odaadással látta el. Egy sötét téli délután tartott önképzőköri gyűlésen mélyen elgondolkozván, szórakozottan ült a pódiumon. A programnak végén voltunk, s már csak az indítványok voltak hátra. Az örök indítványozó Kopp Elemér tanuló társunk azt a gondolatot vetette fel, hogy az önképzőkör tartson Dayka Gábor, neves költőnk emlékére díszülést.

Pálfi úgy látszik csak a Dayka szóra lett figyelmes, mert egyszerre csak idegesen felkiáltott „miféle dajka”? Kiderült, hogy a kis gyermekével kapcsolatosan éppen dajkaproblémája volt a családban...

Elkövetkezett az érettségi.

Az írásbeliken tanárok ellenőrizték a fiúkat. Pálfi jött be egyik dolgozatíráskor ellenőrnek. Egy ideig sétált a teremben, majd nézdegélt ide-oda, leült, elővett egy újságot, abba jól belebújt, s engedte, hogy a diákok valahogy állítsák össze, sokszor közös erővel, gimnazista koruk utolsó dolgozatát.

A szóbeli érettségin a római régiségtanból el kellett mondanom, hogy milyen egy tipikus római ház?

Mindent felsoroltam, ami eszembe jutott... Biztattott, hogy van még valami. Nem jöttem rá.

— No — mondotta ő szelíden —, hova volt felírva, hogy „Cave canem” („őrizkedjél a kutytól”)?

Rögtön kapcsoltam, s mondtam, hogy az ajtó melletti csengő alá.

Igy segített ő mindenkin.

Nagy tudású tanár volt.

Jó lélek volt.

Diákjai őszintén szerették.

Emléke áldott.

Dr. Zsákó Gyula

* A fenti emlékezésnek az ad időszerűséget, hogy a közel-múltban volt Pálfi Márton születésének 90. évfordulója.

Unitárius szemmel

Az ENSZ legutóbbi demográfiai évkönyve szerint hazánk a legtöbb válást felmutató országok ranglistáján a harmadik helyet foglalja el. A körültekintő vizsgálatokon alapuló megállapítások szerint a válások számszerű alakulásában jelentős szerepet játszanak a társadalmi és gazdasági fejlődéssel összefüggő körülmények. A nők nagyobb arányú bekapcsolódása a termelő munkába, önálló keresővé válása stb. — mind szerepet játszik a házassági statisztika adatainak hullámszerű alakulásában. Figyelmet érdemlő ezzel kapcsolatban az a körülmény is, hogy a nemek egyenjogúságának megvalósulásával megváltozott a nők helyzete azzal az asszonnyal szemben, akinek megélhetési alapját csupán a háziasszonyiség jelentette.

A fiatal korban kötött házasságoknál nem egyszer hiányzik a kellő megfontoltság, ezért több a válás is a fiatalabb korosztályok körében. Ezt a körülményt szomorúan igazolja az a statisztikai adat, amely szerint az 1962-ben főlbonított házasságok közül mintegy 50%, vagyis minden huszadik szűnt meg a házasságkötést követő egy éven belül. A házasságok felbontásának konkrét okait tekintve az derül ki a bírósági ítéletekből, hogy a leggyakrabban szerepel csupán egyetlen ok, s igen gyakran több körülmény együttes hatása idézi elő a házasságok közötti érzelmi változást, majd a válást. Hogy a válások számának elszomorító arányban való növekedése ma már komoly társadalmi kérdéssé szélesült, annak bizonyossága az a széleskörű ankét is, amelyet a Társadalmi Szemle a családnak a szocialista társadalomban betöltött szerepével kapcsolatosan rendezett a közelmúltban. A Magyar Tudományos Akadémia főtitkára vetette föl a megbeszélések során azt a bizonytalanságot, ami a családvédelem szempontjából ma uralkodik. Szerinte vannak, akik a különböző elméleti és társadalompolitikai megnyilatkozásokból egy félreérthetetlen és határozott családvédő álláspontot olvasnak ki, de vannak, akik szerint a családnak, mint sajátos társadalmi egységnek a felszámolási folyamatában vagyunk. — Kétségtelen, hogy mint minden társadalmi produktum, idők folyamán a család intézménye is bizonyos átalakuláson, funkcionális változáson megy át. Mégis, alig vitatható annak az álláspontnak a helyessége, amely szerint a „gyermeknevelésben a család bázis szerepe maradandó: a nevelés nem válhat szolgáltatássá, mint a fűtés, vagy mosás”. Ugyancsak komolyan esik latba a Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem filozófiai tanszéke adjunktusának az a megállapítása, hogy a személyiség fejlődésének nagyon lényeges emocionális oldalai is vannak és a jelenlegi tapasztalatok azt mutatják, hogy a család nélkül nevelődött gyermekek rendszerint e tekintetben hátrányos helyzetben vannak”. Akármilyen okok játszanak is közre, azonban a családi kötelékek lazulása körül, ez a kérdés ma már az egyéni élet keretei közül a közösségi gondok vonalába került, s fölveti a társadalmi felelősség követelményének kérdését is.

Nevelési rendszerünkben mind jobban érvényesülniök kell azoknak az elveknek — mondhatjuk úgy is, erényeknek —, amelyek különben mindinkább az új arcú ember lelki sajátosságaivá kezdenek válni: az egymásért való áldozatkészség, a házasság, családtagok igényeinek ésszerű arányosítása és az emelkedett szempontokhoz igazodó, egyszerű életmód kívánalmainak, parancsoló szellemének.

Figyelemre méltó adatokat tett közzé a Központi Statisztikai Hivatal az 1963. évi népgazdasági terv teljesítéséről. Megtudjuk többek között, hogy a szocialista ipar 70%-kal termelt többet, mint 1962-ben és ezzel teljesítette az 1963. évi termelési terv mennyiségi előirányzatát. Az ipar egészen belül a vegyipar termelése nőtt a leggyorsabban. — A vegyipar 11

százalékkal termelt többet, mint egy évvel ezelőtt. Az építőipari vállalatok termelése 5 százalékkal haladta meg az előbbi évet. A társadalombiztosításba bevontak száma 1960-hoz viszonyítva több mint egy millióra emelkedett. A művelődésügy terén az új „típusú” szakközépiskolákba járók száma az előző tanévek óta megkétszereződött. A kiadott művek példányszáma több mint 70 millió volt, 10%-kal több, mint az előző évben. — Életünk gazdagodásának ékezen beszélő jegyei!

A nemzetközi feszültség helyenként mutatkozó jelei ellenére is a béke erői napról napra gyarapodnak. Ez évben húsvétól május 10-ig leszerelési hónap lesz hazánkban. A magyar tömegszervezetek nemcsak a Békatanács tervei szerint kidolgozott közvetlen magyarországi békemozgalmi megnyilvánulásokon tesznek meg minden tőlük telhetőt a békéért, hanem saját szervezeti életükben és nemzetközi kapcsolataikban is. A szakszervezetek a maguk nemzetközi kapcsolataiban, az Országos Nótanács, a Magyar Vöröskereszt az idei jubileumi évben sok ezer ülésen a háború elhárításán fáradozik. A TIT egyre gazdagabb eszközökkel támogatja a békemozgalmat. Az elmúlt évben 20 ezer — a béke megvédésével folytatott ülést tartottak. Évről évre kiterjedtebbek a húsvéti békemenetek is. Tavaly már husz nyugati országban nemzetközi jelentőségre tettek szert. A genfi 18 hatalmi leszerelési értekezlet munkájának igyekeznek előmozdítani eredményességét azok a megnyilatkozások is, amelyek szerte a világon, a közszellem erejével szállnak síkra az általános és teljes leszerelésért, a fegyverkezés csökkentésért. Ennek az elvnek igyekezett érvényt szerezni honvédelmi kormányzatunk is, amikor az 1964. évi költségvetés parlamenti tárgyalása során a fegyveres erők idej költségvetését mintegy 450 millió forinttal csökkentette, természetesen oly módon, hogy az alapiában ne érintse védelmi képességünk, harcászultságunk színvonalát.

Húsvéti népszokások

A húsvéti ünnepek fölvetik a sokhelyütt még ma is divatban lévő húsvéti szokások eredetének kérdését. A húsvéti népszokások tulajdonképpen pogány eredetűek.

Székelyföldön a régmúltban húsvét hétfőjét vízbevetelő, vízhányó hétfőnek nevezték. Húsvét első napján a feltámadást ünnepelték, a második nap a locsolásé volt. A lányok otthon várják a locsolókat, a legények meg széles jó kedvvel, virágos kalappal lépik át a lányos házak küszöbét.

Vannak vidékek, ahol még nemrégiben is vödörrel locsolták a legények a lányt. A székelyeknél a lányt befektették a vályuba, s az alábbi versike kíséretében részesítették a „húsvéti locsolás gyönyöreiben”.

„Kártyával” nem öntünk, mert
úgy nem tisztesség.
„Kannával” megöntünk,
úgy leszen tisztesség.

Tudnunk kell itt, hogy a „kártya” egyfűlű nagyobb faedény, a „kanna” pedig félkupás fa, vagy bádogedény.

Zöld erdőben jártam,
Ibolyát találtam.
El akar hervadni,
Szabad megöntözni?

Hangzik a locsolók engedély kérése.

Hírek

Dr. LINUS C. Pauling a „California Institut of Technology” vegyészprofesszora nyerte az 1963. évi béke Nobel-díjat. A világhírű tudós-kémikus a második ember a világon, aki két Nobel-díjat nyert. — 1954-ben megkapta a kémiai Nobeldíjat. Kimagasló eredményeket ért el olyan területeken, mint a vegyértékszögek hullámmechanikai levezetése. A kémiai Nobel-díj a tudós munkásságát jutalmazta, a Békedíj a humánus tudóst, aki minden alkalmat megragadott, hogy szavát hallassa a nézeteltérések békés úton történő elrendezése, a béke minden körülmények közötti fenntartásának szükségére mellett. Ő gyűjtötte össze a legnevesebb tudósok aláírását, beleértve a szocialista országokat is, egy, az ENSZ-hez juttatott felterjesztéséhez, amelyben a nukleáris robbantási kísérletek beszüntetését követelték. Emiatt 1960-ban sok keletkezett érte az un. „Belső Biztonság Védelmére Alakult Bizottság” részéről. A bizottság ki akarta kényszeríteni Paulingból azoknak a tudósoknak névsorát, akik vele együttműködtek az aláírások gyűjtésében.

A Békedíjat — mint minden évben, — december 10.-én ünnepélyes keretek között nyújtották át a stockholmi Concert Hall-ban a kiváló tudósok aranyérem kíséretében. Mint köztudomású, a Nobel-díjat Nobel Alfréd svéd mérnök és feltaláló alapította, aki annak idején úgy rendelkezett, hogy vagyona kamatainak egy részét minden évben öt egyenlő részre osztva egy-egy kiváló tudós adományozzák. — 1963-ban kb. 50 ezer dollár volt a díj összege, amelyet az irodalom, a fizika, kémia és a béke ügyének legkiválóbb képviselőinek juttattak.

Dr. L. C. Pauling egyébként, amellyel, hogy több tudományos egyesület elnöke, a los-angelesi unitárius egyházközség tevékeny és buzgó tagja.

SHAKESPEARE, a legnagyobb drámaíró születésének 400. évfordulóját ünnepli a világ április 23.-án. Az ún. latin-iskola elvégzése után Shakespeare költői és színészi hajlamait követve egy londoni színtársulathoz csatlakozott. Színpadi írói neve hamarosan ismertté vált, s időközben a színháznak is résztulajdonosa lett. I. Jakab angol király trónralépte után Shakespeare színtársulata, mint a „király színészei” külön szabadságot kapott. Ezidőtájt szerepelt a neve az előadó színészek között. — 1611-ben visszavonult szülővárosába, Stratfordba és színdarabot sem írt többet. Írói működésének végső éveiből valók nagy tragédiái: Coriolánus, Lear király, Macbeth, valamint romantikus színművei közül a Tél regé, a Vihar. — Shakespeare az emberi szív legna-

gyobb ismerője, — a realizmus legkiválóbb mestere. Művészeleg dolgozta fel forrásait, mélységet és igazi emberi tulajdonságokat, egyéniségeket öntött a jellemekbe. Az élet komoly és derűs eseményeinek, tragikus és komikus alakjainak együtt szerepeltetésében is a való életet tárja föl. Vigjátékok, történelmi drámák és tragédiák egész serege örzi a „Stratfordi hattyú” halhatatlan emlékét az emberiség szívében.

A KRIZA „Vadrózsák” megjelenésének százados évfordulóját ünnepelte az Egyházköri Tanács emlékest keretében az Hőgyes utcai gyülekezeti teremben. Az estet Pethő István püspöki helynök megnyitó szavai vezették be. A püspöki helynök lélekemelő hangon idézte Kriza népdalgyűjtő püspökünk emlékét. Majd dr. Nyiredy Géza egyházi titkár méltatta Kriza János népdalgyűjtőt és egyházfői tevékenységét.

A méltatást Balogh Éva szavalóművésznő Kriza balladák és költemények művészi ihletű előadásával illusztrálta. A szép számú gyülekezet azután szeretetvendégségen vett részt.

GYALLAY DOMOKOS egyházi tanácsost, a kiváló írói sajnálatos baleset érte. A csúszós úttesten elesett és corabnyaktörést szenvedett. Néhány heti kórházi kezelés után a jeles író most otthonában várja a teljes gyógyulást. Betegágyán is teljes szellemi frissességben dolgozik. — Lapunk jeles munkatársának, akinek íásaiban olvasóink oly gyakran gyönyörködtek, szeretettel mielőbbi gyógyulást kívánunk.

„AZ UNITÁRIUS ÉLETET” éppen vasárnap hozta ki a postás — írja egyik kecskeméti környéki tanyai olvasónk —, Unitárius feleségemmel azonnal nekilátnunk a mi kis lapunknak, ami tanyai zsupfedeles magányunkban, nagy örömet szerzett.”

TÓFALVI SANDOR egyházköri tanácsos fiát kitértetés élte. A Néprajzi Múzeum és a Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézete által hirdetett 1962–1963. évi XI. Országos Néprajzi és Nyelvjárási Gyűjtőpályázatra benyújtott „Korond Néprajzi leírása” című művét díjjal jutalmazták. — Jeles atyánkfianak gratulálunk és további sikereket kívánunk.

SZASZ JÁNOS dunántúli lelkész és felesége házasságát fiúgyermekkel áldotta meg az Úr. Neve: Zsombor. Szívvel gratulálunk.

SEBE FERENC kolozsvári esperes-lelkésszel töltötték be a Romániai Unitárius Egyházban a néhai Csifó Nagy László halálával megüresedett előadó-tanácsosi tisztséget.

A londoni „Central Postal Mission” titkára: Rev. Rosamond H. Barker a szervezet évi közgyűlése alkalmából, — a közgyűlés határozatából —, igen megehangzó levélben üdvözölte Pethő István püspöki helynököt és személyén keresztül a magyar unitáriusokat. — A titkár egyébként annak idején évfolyamtársa volt a püspöki helynöknek, s levelében szíves szavakban emlékezett meg a közös diákkori emlékeiről is. — a manchesteri Unitarian College-ban.

Az UNITÁRIUS IMAKÖNYV a legszebb húsvéti ajándék. Ára: 15 Ft. Kapható az összes lelkészi hivatalokban és az Egyházköri Tanácsnál (IX., Hőgyes E. u. 3.).

ADOMÁNYOK. A Lelkészi Nyugdíjalapra az alábbi adományok érkeztek: id. Sári József 10 Ft. özv. Páll Miklós 2, Prág Jenőné 5, Páll Miklós 6, — özv. Weltin Józsefné 6. özv. Balla Istvánné 10, — Mán József 10, Deák Ferenc 10, — dr. Zoltán Gyuláné 25, Buksa Attila 10, Szánthó Béláné 10 Ft.

„A jószívű adakozót szereti az Isten.”

HALOTTAINK

Felcser Lukácsné Gyöngyösi Ibolya, Marosvásárhelyt elhunyt. A megboldogult hosszú ideig volt vargasi egyházközségünk kántora és annak idején tevékenyen részt vett a község népművelési mozgalmában is.

özv. Vári Albertné Ferenczi Anna, néhai dr. Ferenczi Géza volt főgondnokunk nővére, Vári Albert volt kolozsvári teológiai tanár özvegye, életének 90. évében Kolozsvárott meghalt.

Jakab Lajos testvérünk, aki háromízben volt lókodi egyházközségünk buzgó gondnoka, tragikus körülmények között elhunyt. A gyülekezet tagjainak nagy részvéte mellett január 8.-án helyezték örök nyugalomra.

Benedek Vladimírné rákospalotai hívünk meghalt.

„Az Úr adta, az Úr vette el. Aldott legyen az Úr neve.” (Jób 1:21/b.)

Húsvéti népszokások

Vannak követelő húsvéti locsolók, akik az alábbi versikében tolmácsolják állhatatos elhatározásukat.

Ajtó mellett állok,
Piros tojást várok,
Míg párját nem adják,
Estig is itt állok!

Komoly vallásos hangot üt meg az alábbi húsvéti vers

Itt a ház udvarában szép
kis bimbó nőtt;
Nevelje hát szépre, jóra a
Teremtő őt!
Vizet hoztam a tövére,
Szálljon áldás a fejére.
Istentől ezt kérem!
Pirostojás a bérem!

Nem keresztény elgondolás szerint: a tojás a szaporodás, az élet jelképe.

A pogány eredetű ember áldozati emlék hagyománya: a húsvéti tyúkverés, kakas ünnep is. — Van, ahol ez még most is szokásban van. A lányoknak bekötött szemmel kell elütni a kikötött tyúkot, a legényeknek pedig nyíllal kell lelőni a kakast, a kakasének éneklése közben.

„A húsvéti népszokások között gonoszúzó pogány vallási maradványok is találhatók. — A kelepelés például az ártó szellemek elriasztására szolgált.

A katolikus egyház ezt a népszokást napjainkban is egyházi formában alkalmazza; nagycsütörtök estétől a kelepelés veszi át a harangok szerepét, mert „a harangok szava húsvét reggelig Rómába ment”.

UNITÁRIUS ÉLET

Laptulajdonos a Magyarországi Unitárius Egyházkör.

Felélős szerkesztő és kiadó: Pethő István.
Évi előfizetési díj 12 forint.

Budapest, IX. Hőgyes Endre utca 3.

64.1217/2 — Zrínyi Nyomda, Budapest
Felélős vezető: Bolgár Imre igazgató

Index szám: 25 842